

Brist på kapital?

Nationalekonomi är svårt. Den reaktionen bör antas vara representativ bl.a. för de kända och erkända kunniga ekonomer som fredagen den 20 april 1956 diskuterade »Näringslivets kapitalförsörjning» i Nationalekonomiska föreningen. Det är nämligen påfallande hur litet av positivt värde diskussionen gav, dvs hur svårt ämnet är. Här blev det återigen bekräftat att man i många ekonomiska frågor med bibehållen självrespekt kan tycka ungefär vad som helst. I diskussionens slutstadier, om inte förr, står påstående mot påstående, tro mot tro.

En stor del av samtalet skulle komma att röra sig kring det viktiga problemet »Har vi kapitalbrist»? Den första svåra uppgiften blev, som man förstår, att försöka fastställa vad man egentligen hade för avsikt att prata om, dvs vad som skall menas med »kapitalbrist». Det påpekades inledningsvis att det finns ett enda entydigt bristbegrepp, nämligen det marknadsmässiga. »Brist» på kapital råder när inte alla personer, som är villiga att betala gällande ränta, kan få låna. Här är det lätt att begripa vad det är frågan om. Men definitionen måste tyvärr bli tämligen ointressant när näringslivets kapitalförsörjningsproblem diskuteras. »Kredit- och kapitalmarknaden kan inte rimligtvis vara något annat än en ofullkomlig marknad... Det vore inte... ändamålsenligt att... diskutera en generell brist som man kan häva genom att höja priset på kapital».

Andra definitioner måste således uppletas. En idé är att addera alla investeringar man vill göra men inte kan. Men det vore meningslöst. »Det skulle i så fall bli anledning att tala om en enorm brist på praktiskt taget alla områden och det vore ingen fruktbar utgångspunkt för en diskussion». Ett tredje bristbegrepp måste tydligen tillgripas, »nämligen det som kan knytas till följande fråga: Kan alla de investeringar som behövs för att vidmakthålla minst samma takt i konsumtionsstegringen som hittills, göras utan inflation»? Det begreppet kan man, ansågs det, ha praktisk användning för.

Men tyvärr är problemet så krångligt att även detta begrepp måste bli ett mycket bräckligt analysinstrument. Vad som fordras är tydligen en bedömning av »hur stora de investeringsbehov är som måste tillfred-

ställas för att konsumtionen i längden skall kunna höjas i minst samma takt som hittills». Man hamnar här ofrånkomligt i raka trosfrågorna. Den ene kan på goda grunder komma till uppfattningen att investeringsbehoven är oerhört stora; viktigt i sammanhanget är bl.a. att nettovinsten troligen är betydligt mindre än vi vanligen föreställer

krigstiden och att det där som brukar sägas om kapitalförslitning — nedslitning av husbeståndet etc — nog inte är så farligt, i alla fall.

Det skrevs nyligen att teologins moderna ekvivalent är nationalekonomin. »Den kräver inte mindre spetsfunktighet, knappast mindre trosvisshet, dess exegetik och dogmatik är lika krävande.»

Internationellt samarbete

Resultaten av det europeiska samarbetet på olika områden kan alltefter talarens förväntningar och temperamen beskrivas som lysande, halvbra eller usla. Men det förefaller som om tanken att Europas splittring på nationellt avgränsade marknader är ett allvarligt hinder för ekonomiska framsteg aldrig fått så allmänna, varma applåder som efter andra världskriget.

Den danska hönan producerar enligt uppgift dryg tvåhundra ägg årligen, den italienska knappt ethundra. Dylika exempel, hämtade från olika områden, kan ibland belysa vikten av nära kontakt och utbyte av erfarenheter mellan producenter av olika varor i skild länder.

Men det är skapandet av massmarknader, rascerande av tullbarriärer etc. som till drar sig det stora intresset. Slutmålet är en »ekonomisk union» som med en eller annan avvikelser kan komma att innebära bl.a. avlägsnandet av tullar, kvoteringar och valutaregleringar förbud mot införandet av sådana handelshinder, sam-

arbete över gränserna för att komma till rätta med de problem som uppstår i samband med handelshindrens avskaffande, likartad penning-, skatte- och socialpolitik i de deltagande länderna samt fri rörlighet för kapital och arbetskraft.

En dylik målsättning — skapandet av en ekonomisk union — kan förefalla ambitiös på gränsen till utopisk. Låt vara att Italiens hönsskötare förses med nödvändiga medel för att besöka Danmark i syfte att tillägna sig den danske bondens sätt att nalkas sin höna, säger de skeptiske, låt vara att vi efter italienarens hemkoms bekostar publiceringen av hans erfarenheter och sprider publikationen runt landet, men förskona oss från drömmar och fantasier av veckopresskaraktär.

Resonemanget, i en eller annan utformning, är mycket vanligt. Lika vanlig är därför uppfattningen att man måste gå försiktigt fram. Ett huvudproblem, av stor vikt för t.ex. det nordiska samarbetet, blir då om länderna i den tilltänkta »unionen» skall ta upp samarbetet sektor för sektor eller om man skall gå fram över hela linjen, successivt men samtidigt.

Det förra alternativet har kanske de ivrigaste och i praktiken mest framgångrika förespråkarna. Men de

senare alternativet kan också vara värt sympati. Några författare i en amerikansk tidskrift¹ har med anknytning till gammal god ekonomisk teori redovisat vissa viktiga fördelar med den allmänna integrationen: Resultatet av en allmän integration mellan ett antal länder väntas bli att vissa industrier expanderar medan andra kontraherar i varje land. Det innebär tydligen att de produktionsfaktorer som frigöres i vissa sektorer kommer att efterfrågas på andra håll. Man uppnår då en utjämning av tillgång och efterfrågan på produktionsfaktorer inom varje land, som är anpassad till ländernas utrustning med produktionsfaktorer.

Om däremot en enda sektor integreras mellan länderna är risken stor att man får en fördelning av resurserna som visar sig vara oekonomisk när integration skall fortskrida till andra sektorer. Med andra ord: de resurser som frigöres i landet A när en sektor integreras kanske kommer att användas för produktion av en vara som det i själva verket skulle ställa sig relativt lönsammare att framställa i landet B. Man får då en »oekonomisk anpassning».

Den som så önskar kan lätt utveckla dessa tankegångar så att de framstår i hela sin förklarade glans. Men redan dessa schematiska antydningar visar vilken typ av överväganden som blir aktuella när man skall ta ställning för eller emot olika typer av integration.

Felinriktad socialpolitik?

Planeringen av samhällets politik på olika områden fordrar stillsamma funderingar kring de långsiktiga utvecklingsproblemen. I ett samhälle där man inte mindre än vartannat år samlas kring valurnorna saknas emellertid den nödvändiga rogivande atmosfären. Eftersom det

nästan ständigt är valtid dominerar de kortsiktiga frågorna, de uppblåsta affekterna, väljarfrieriet. Ingen kan under sådana förhållanden förväna sig över att vissa politiker blivit för redigt tankearbete obehäva.

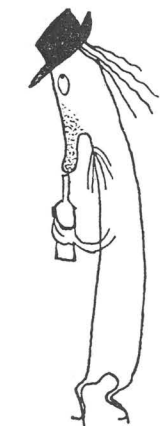
Frosseriet i valmanifest har vad socialpolitiken beträffar beklagliga konsekvenser: socialvården, baserad i hög grad på kortsiktiga spekulationer, antar lapptäckets karaktär. Ett

lagöverträdare,

lite huvudlöst reformförslag, framkastat vid en politiskt opportuntidpunkt, kan inte i valtider kritiseras för bristande anpassning till ett långsiktigt utvecklingsprogram. Svälja eller överbjuda, det är alternativen för den ambitiösa, välanpassade politikern. Vidare blir minoriteterna bortglömda: vissa grupper bland åldringarna, sinnessjuka, lagöverträdare, alkoholister, ogifta mödrar etc. Dilemmat i den moderna socialvården är ju att stödet i allt högre grad kommit att riktas till dem som redan har det relativt hyggligt och genom den fortskridande standardförbättringen snabbt får det bättre.

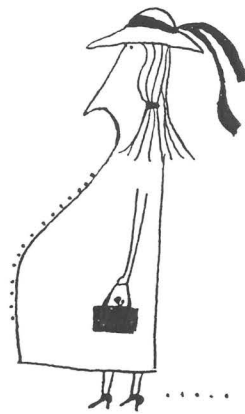
Man kan invända att det inte bara

alkoholister.

¹) Gehrels—Johnston: The economic gains of European integration, The Journal of Political Economy, 1955: 4.

är fråga om att »understöda». Allt större grupper betalar ju numera på skattsedeln de olika bidrag de erhåller. Argumentet för ett sådant system är att statens ordnande hand måste ingripa, eftersom människan saknar kompetens att skala sin egen potatis. I vad mån en sådan inställning är berättigad skall inte diskuteras här. Inte heller skall det förnekas att en hel del återstår att göra på det generella, socialvårdande området — det kommer det alltid att göra. Men man måste reagera mot att minoriteterna glöms bort i det stora valtaktiska, socialpolitiska spelet.

ogifta mödrar etc

1956 är, i likhet med andra år, valår. Typiskt nog domneras den ekonomisk-politiska debatten av majoritetfrågor: pensionering, barnbidrag, skattesänkning och arbetstidsförkortning. Att människor trängs på några triset kvadratmeter på Långholmen, att psykiskt och fysiskt friska åldringar blandas med imbecilla och sinnessjuka på ålderdomshemmen blir under sådana förhållanden ointressanta företeelser.

Men kan det vara »särskilt entusiastmerande att a beta för en politik, som innebär att medborgarna för varje år skall kunna konsumera lite mer mat, kläde, cigaretter, biobiljetter... om man samtidigt underlät ter att på allvar ta itu med hjälp- och anpassningsåtgärder för bortglömda minoriteter i samhället?»

Så skrev tidskriften Tiden för några år sedan. Tanken utvecklades vidare i en utförlig artikel i samma tidskrift för ungefär ett år sedan. Det saknas således inte folk som reagerar mot socialpolitikens inriktning eller som i varje fall vill ställa principerna för den svenska reformpolitiken under debatt. Men dylika debattinlägg tigs i stort sett ihjäl. Möjligen blir resultatet några interna partidiskussioner eller några kortfattat antydningar i politikernas offentliga deklamationer.

Skulle resultatet bli lika negativt om vi hade valt t. e. vart fjärde år? Eller skulle resultatet bli att politikerna då fick något år på sig mellan varje val för att säga offentligt vad de flesta naturligtvis måste erkänna: den svenska socialpolitiken har till åtminstone viss del en föråldrad inriktning, eftersom den är motiverad av äldre tiders massfattigdom. Det väsentliga socialvårdsproblemet idag är inte barnbidragens höjd utan minoriteternas situation.

Berömvärt initiativ

Efter mönster från ålderdomshemmen i K. Huvudstaden har härvarande pensionsstyrelse i år ävenledes igång satt idrottstävlingar för åldringar och pensionärer. Med det stigande antal dylika, som väntas under de närmaste åren, är det nödvändigt att få dem med i aktiv idrottsutövning, enär det annars måhända skulle bli svårt att få fulla lag i alla fotbollar och korpserier. Frk. Sophie Liljedotter, har efter någon påtryckning åtagit sig att rycka in som förstärkning i Pensionärsföreningens korplag i varpa, som under de närmaste kvällarna kommer att gå en serie mot ålderdomshemmets, eller som det numera heter, Socialvårdens, lag.

(Grönköpings Veckoblad)